



**A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI**

2007/3

Emléksorok Vargyas Lajosról 1914–2007

Vargyas Lajos, a nemzetközi rangú népballadakutató, aki 2007. október 11-én örökre elhagyta szeretteit és tisztelőit, a kettőnk közti jelentős korkülönbség ellenére közeli jóbarátom volt. Sok időt töltöttünk együtt családirag is Szabó Ilonka utcai, majd Szemlőhegy utcai otthonukban meg a mi mátrai házunkban, eltűnődve a nagyvilág meg a magyar glóbusz jelenén és elképzelt jövőjén.

Különös módon: semmi emlékem nincs e barátság kezdetéről. Magam mindig is nagyrabecstültem munkáit: *Áj falu zenei élete* című disszertációját, *Ugor réteg a magyar népzeneben* című tanulmányát meg azt a nagy gonddal összeállított példatárt, amellyel Kodály alapvető tanulmányát, *A magyar népzene*t kiegészítette. A tankönyvvé vált kötet megjelenésekor a Zeneművészeti Főiskola zenetudományi tanszakának elsőéves hallgatója voltam; jól emlékszem, hogy a „kodályvargyas”-nak becézett kiadvány mily hamar népszerűvé vált hallgatói körökben. Vargyas is növekvő bizalommal volt jelen emlékezés írója iránt; talán volt némi jelkép-értéke, hogy az ő *Ugor réteg*-tanulmányával egyazon kötetben jelent meg első verbunkos-dolgozatom: a hetven esztendő Kodályt köszöntő Zenetudományi Tanulmányokban. Mert-hogy: kapcsolatunknak fő témája mindig is Kodály volt.

1972-ben együtt vettünk részt a Nemzetközi Kodály Énekverseny zsűrijében, olyan nagyságokkal, mint Anday Piroska, Palló Imre, Sándor Judit, Kónya Sándor. E verseny egyik fordulóját Kecskeméten benyolították le, ahol a zsűritagok, az élő televízióadás koncentrált munkáját kipihenni, fehér asztalnál találkoztak. A szigorú, zárkózott Lajos a kedvére való társaságban hamar feloldódott: döntnök-társait magyar nóták előadásával szórakoztatta, jóízűen, kedvesen.

Ugyanebben az esztendőben, 1972 decemberében rendeztük az első nemzetközi Kodály-konferenciát is. Kodály maga öt esztendeje nem élt már; ha élt volna, aligha járul hozzá, hogy a nemzetközi tudós-gyülekezet, napokon át, az ő életrajzát és életművét taglalja. Lajosnak fontos szerepe volt a népzenei szekció munkájának előkészítésében. Saját előadása a zeneszerző-Kodály kompozícióinak népi forrásait mutatta meg, kimerítően, érdekesen.

Utóbb többször is szerepeltünk együtt különböző tudományos tanácskozásokon. 1982-ben, a centenáris Kodály-évben Assisiben, Szent Ferenc városában beszélünk a magyar mesterről – hogy a tanácskozás szüneteiben ámulva csodáljuk Giotto akkor még ép, földrengés-nempusztította freskóit a Dómban. Egyik este szerenáddal köszöntöttük a

korán nyugovóra tért Vargyast a Fortezza nevű fogadó ablakai alatt. „O sole mio, te kedves Laa-jos” szöveg az ének. A felköszöntött, bár gyertyát nem gyújtott, kisvártatva megjelent az ablakban és magához invitált bennünket. Sokáig beszélgettünk még, magyar delegátusok, a kellemes olasz éjszakában.

Együttműködtünk Lajossal a Magyar Rádióban is. Sorozatai – *Népdalaink világa, Népballadánk világa, Magyar népzene – magyar történelem* – sokakkal ismertették meg és szerették meg a népdalt. Akkor még – a hetvenes-nyolcvanas évek „anti-világában” – a Rádió elnöksége szívesen adott teret az ilyen kezdeményezéseknek. Száraz, tárgyilagos hangon elmondott előadásából a nagy szakmai tudás és a személyiség hitelessége sugárzott. Egy alkalommal hangszalagra mondta Kodályról őrzött emlékeit, nyolcvanadik születésnapja alkalmából pedig terjedelmes beszélgetésben tekintettük át az ő életpályáját. E két, utóbb említett beszélgetés szövege később nyomtatásban is napvilágot látott, *Így láttuk Kodályt*, illetve *Üzenetek a XX. századból* című kötetekben.

Együtt dolgoztunk az 1978-ban alapított Magyar Kodály Társaság elnökségében is. Ketten fogalmaztuk meg az elnökség kiáltványát a magyar társadalomhoz, melyben alighanem elsőnek vizionáltuk a kulturális karsztosodás rémképét. A sajtó ezt „a Magyar Kodály Társaság drámai felhívása”-ként aposztrofálta. Úgy vélem: ma aktuálisabb, mint valaha. Ha a társadalom nem döbben rá kellő időben az ovodai-iskolai zenetanítás nemzetmegtartó jelentőségére, akkor előbb-utóbb kicsúszik alólunk a föld, minden kulturális felépítményével. E felismerés akkor sokkolta a közvéleményt – ma már mind gyakrabban találkozhatunk a fokozódó pusztulás képeivel.

A tudósnak azonban, ha át akarja menteni tudását jobb koroknak egy elképzelt új Noé bárkájában: fogvacogva is folytatnia kell kutatásait. Ilyen alapművei Vargyasnak: *A magyar népballada és Európa* című kétkötetes munkája – ezen négy évtizeden át dolgozott –, *A magyarság népzeneje* című könyv, mely Bartók és Kodály után harmadiknak világitja meg témáját, és *Áj falú zenei életéről* szóló monumentális kötete, melyet hatvan év után, 2000-ben sikerült az általa megálmodott formában megjelentetni. E nagy művek árnyékában érdekes ráadás *A kerítésen kívül* című önéletrajzi kötete, melyben mindenki megkapja a magáét, aki keresztbe tett Lajos útján. Számuk figyelemre méltó.

Talán az új *Áj falu* bemutatóján jelent meg utoljára nagyobb közönség előtt a Magyar Kultúra Házában, a várbeli Szentháromság téren: izgatottan, arcán sugárzó örömmel. Ezt az arcát őrző emlékezetem.

Bónis Ferenc